

Анотація на вибіркову навчальну дисципліну «Інклюзивне виховання засобами художньої літератури»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Кількість кредитів – 4

Компонент освітньої програми: *вибірковий*

Мова викладання: *українська*

Викладач: Насмінчук Ірина Анатоліївна, кандидат філологічних наук, доцент, e-mail: nasminchuk@gmail.com

Опис дисципліни

1. Актуальність курсу. Сучасна освіта спрямована на створення інклюзивного середовища, яке забезпечує рівний доступ до знань усім здобувачам, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Художня література, сприяючи розумінню різноманіття людських можливостей та потреб, стає потужним інструментом формування емпатії, толерантності та соціальної взаємодії. Використання літературних творів у процесі навчання і виховання допоможе здобувачам усвідомити важливість взаємопідтримки та поваги до людської «інакшості».

2. Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів знань, навичок та ціннісних орієнтирів, необхідних для ефективного використання художньої літератури в інклюзивному вихованні та створенні особливих умов для соціальної реабілітації осіб з ООП, розвитку їхньої соціальної чутливості та емоційного інтелекту, а також сприяти факторам сприйняття особистої різноманітності.

3. Завдання курсу: ознайомити здобувачів із базовими поняттями інклюзії та інклюзивної літератури, розкрити їхню роль у сучасному суспільстві та освітньому процесі; дослідити історичний розвиток інклюзивної літератури та її застосування у вихованні й навчанні; сприяти усвідомленню самоцінності кожної людини як основи інклюзивного підходу у вихованні та навчанні; визначити особливості літературознавчої рецепції феномену «інакшості» та його відображення у художніх текстах; надати відомості про формування інклюзивного простору в українській літературі, мистецтві та культурі; розкрити специфіку інклюзивних творів для дітей та дорослих; ознайомити здобувачів із мотиваційним потенціалом нон-фікшн літератури, яка висвітлює проблеми інклюзії; проаналізувати роль художньої літератури у формуванні толерантного світогляду; навчити здобувачів відбирати та адаптувати літературні твори для роботи в інклюзивному середовищі; розвинути навички критичного аналізу художніх текстів у контексті інклюзивної освіти; сприяти виробленню педагогічних стратегій щодо інтеграції літератури у виховний процес; стимулювати творчу та критичну рефлексію здобувачів щодо питань інклюзії через аналіз художніх текстів.

4. Проблематика (зміст дисципліни), яка буде розглянута у процесі вивчення навчальної дисципліни.

Тема 1. Теоретичні засади інклюзивного виховання та його роль у сучасному освітньому процесі.

Тема 2. Психолого-педагогічні аспекти використання художньої літератури в інклюзивному навчанні.

Тема 3. Образи героїв з особливими освітніми потребами в художніх творах: аналіз та педагогічний потенціал.

Тема 4. Дитяча інклюзивна література: особливості, тенденції, перспективи.

Тема 5. Підліткова література на інклюзивну тематику: психологічні аспекти та виховний вплив.

Тема 6. Інклюзивна художня література для дорослих як відображення реального досвіду.

Тема 7. Психологічні механізми впливу художньої літератури на формування емпатії та соціальної відповідальності.

Тема 8. Практичні підходи до використання літератури у вихованні толерантності та взаємопідтримки в учнівських колективах.

Тема 9. Інклюзивна література як просвітницький інструмент гуманізації суспільства.

Тема 10. Літературна терапія в інклюзивному вихованні.

5. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати і вміти:

Знати:

- основні поняття інклюзії, інклюзивного виховання та інклюзивної літератури;
- історію розвитку інклюзивної літератури та її роль у формуванні толерантного суспільства;
- літературознавчі підходи до аналізу феномену «інакшості» та його відображення у художніх творах;
- твори української та світової художньої літератури, які висвітлюють проблематику інклюзії;
- специфіку інклюзивних творів для дітей та дорослих;
- методику використання художньої літератури в освітньому процесі для розвитку емпатії та соціальної взаємодії;
- можливості використання нон-фікшн літератури для підвищення обізнаності про інклюзію;
- практичні підходи до адаптації літературного матеріалу для роботи в інклюзивному середовищі;
- особливості критичного аналізу художніх текстів у контексті інклюзивної освіти;
- вплив літературної терапії на емоційний та психосоціальний розвиток особистості.

Вміти:

- аналізувати та інтерпретувати художні твори з точки зору інклюзивної проблематики;
- відбирати та адаптувати літературні тексти для різних вікових груп у межах інклюзивного виховання;
- використовувати художню літературу як засіб формування емпатії, толерантності та соціальної взаємодії;
- організовувати та проводити виховні заходи на основі інклюзивних літературних творів;
- використовувати літературознавчий аналіз для розкриття феномену «інакшості» в художніх творах;
- розробляти методичні рекомендації щодо інтеграції інклюзивної літератури в освітній процес;
- оцінювати мотиваційний потенціал художніх і документальних творів у

контексті інклюзивного виховання;

- критично оцінювати сучасні літературні, видавничі та культурні ініціативи, спрямовані на підтримку інклюзії;
- використовувати художню літературу як засіб літературної терапії та соціальної реабілітації;
- розвивати власні творчі ініціативи у сфері інклюзивного виховання через літературу.

6. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності, яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)		
65-74	D (задовільно)	Задовільно	
60-64	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності здобувача

Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (практичних, семінарських, лабораторних, враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Здобувач має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Здобувач володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Здобувач володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Здобувач вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання здобувача досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Здобувач правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Здобувач розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Здобувач розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Здобувач володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Здобувач намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Здобувач мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні»; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні».

Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

Оцінювання навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для здобувачів заочної форми навчання, здійснюється за 100-бальною системою.

8. ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Вишкіл вищої та фахової передвищої інклюзивної освіти : підручник / за ред.: Тріпака М. М. (гол. ред.), Дерлиці А. Ю., Козак Р. В., Лаврука О. В. Кам'янець-Подільський, 2024. 560 с. URL: <https://kpdi.edu.ua/wp-content/uploads/2024/11/VYSHKIL-VYSHNOYI-TA-FAHOV OYI-PEREDVYSHNOYI-INKLYUZYVNOYI-OSVITY.pdf>
2. Горбач Н. В. Інклюзивне виховання засобами літератури : практикум для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Дошкільна освіта» освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 55 с.
3. Деркачова О., Ушневич С. Література та інклюзія : підручник. Брустурів : Дискурсус, 2020. 286 с.
4. Осмолівська О. Інклюзивна література в сучасному європейському книговидаванні : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «12», 2021. 184 с.
5. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inkluyu ziyavnz.pdf>

Допоміжна література

6. Від інклюзивної літератури до інклюзивного суспільства. 10 книг інклюзивної літератури. URL: <https://ufond.ua/Від-інклюзивної-літератури-до-інклюзивного-суспільства-10-кни г-інклюзивної-літератури.484>
7. Головченко Н. Роль сучасної української літератури у формуванні толерантного суспільства. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/720057/1/>
8. Головченко Н. Сучасна українська література як джерело формування інклюзивної компетентності вчителя методами інформальної освіти. *Неформальна та інформальна освіта як ресурс розвитку особистості : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф.* Київ : Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2020. С. 115–121.
9. Драчківська О. У нас існує підміна понять, коли антиінклюзію видають за інклюзію. URL: <https://naiu.org.ua/u-nas-isnuye-pidmina-ponyat-koly-antyinkluziyu-vydayut-za-inkluziyu-pysmennytsya-oksana-drachkovska>
10. Єдність у різноманітті: особливі книжки про особливі потреби. URL: <https://bokmal.com.ua/books/yednist-u-riznomanitti-osoblyvi-knyzhky-pro-osoblyvi-potreby/>
11. Інклюзивна література. Інтернет-ресурс української інклюзивної літератури. URL: <https://inclusivebooks.org/index.php>
12. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. ; Т. Лорман, Д. Деппелер, Д. Харві. Київ : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.

13. Інклюзія. Життя без обмежень. Інформаційна довідка. URL: <https://ru.calameo.com/read/0027538111cec7fe1c0c5>
14. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку XXI ст. Київ : Академвидав, 2018. 320 с.
15. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва. Київ : Академія, 2016. 352 с.
16. Качак Т., Круль Л. Зарубіжна література для дітей. Київ : Академія, 2014. 416 с.
17. Книги та інклюзивна література. URL: <https://inkluzia.com.ua/uchebno-metodicheskie-sredstva/knigi-ta-inkluzivna-literatura/filter/page=8/>
18. Колінько О. Дитяча література крізь призму мультикультуралізму. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. Філологічна. 2015. Вип. 54. С. 182–185.
19. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
20. Концепція розвитку інклюзивної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.10.2010 №912. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>
21. Культурно-просвітницький проект «Інклюзивна література» (організатори «Видавничий центр «12», БО «Право на щастя»). URL: <https://www.facebook.com/inclusiveliterature/>
22. Насмінчук І. А., Холостенко Ю. В., Кирста Н. Р. Інклюзивна освіта: психологічні підходи до розвитку емпатії та соціальної компетентності. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 1 (41). С. 948–960.
23. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja ; під заг. ред. Н. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
24. Осмоловська О. «Інклюзивна література» – забаганка чи необхідність? URL: <https://blog.liga.net/user/oosmolovska/article/22995>
25. Осмоловська О. Формування видавничого напрямку української інклюзивної літератури як новітнього тренду розвитку видавничої справи. *Інтегровані комунікації*. 2017. № 4. С. 27–32.
26. Осмоловська, О. Інклюзивна література в контексті навчальних курсів та дослідницьких практик. *Щоквартальний науково-виробничий журнал «Бібліотечна планета»*: Вип. 3 (85). Київ, 2019. С. 18–20.
27. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. ; за заг. ред. А. Колупаєвої. Київ, 2011. 235 с.
28. Працюємо разом: дитина з особливими потребами в школі : довідник для батьків. Досвід Канади. Київ : Паливода А.В., 2012. 50 с.
29. 9 відео і 6 посібників про інклюзію, які можна використовувати на уроці. URL: <https://cutt.ly/2V20kOz>